

Rapportage project: Wegvangen verwilderde katten Schiermonnikoog

10-2-2025

Natuurmonumenten (opdrachtnemer), in samenwerking met:

Nationaal Park Schiermonnikoog, Gemeente Schiermonnikoog, Stichting Zwerfkatten Nederland, Natuur & Vogelwacht Schiermonnikoog, Kattenopvang Bastet, Rijksuniversiteit Groningen

Foto: de eerst gevangen kat op Schiermonnikoog binnen het project

Samenvatting

In deze rapportage doen wij verslag van het project om de verwilderde katten van Schiermonnikoog aan te pakken, met als doel Schiermonnikoog zwervkat vrij te maken. Het is een samenwerkingsproject van verschillende partijen: Natuurmonumenten (opdrachtnemer), Het Nationale Park Schiermonnikoog, de gemeente Schiermonnikoog, Stichting Zwerfkatten Nederland, Natuur en vogelwacht Schiermonnikoog, Kattenopvang Bastet, en de Rijksuniversiteit Groningen. Het project is gestart in februari 2022 en is geëindigd op een vergelijkbaar samenwerkingsproject op Texel wat een jaar eerder startte.

Voor dit project is gewerkt met inloophooien (tussen de 15 – 30 per vang periode) die beschut stonden opgesteld over het hele eiland (m.u.v. het dorp en de agrarische gebieden) op plekken met indicaties van activiteit (gebaseerd op sporen, keutels, observaties, en cameravallen). De inloophooien waren uitgerust met een 'trapmaster' die via een app op de telefoon een signaal geeft als een val dichtklapt. De kooien werden bijna dagelijks gecheckt, geschoond en van vers voer voorzien om effectief te zijn. Kooien werden regelmatig verplaatst naar locaties waar verse kattenkeutels zijn of katten te zien zijn op de cameravallen. Monitoring vond plaats in het najaar met behulp van structureel geplaatste cameravallen, zowel voorafgaand aan het wegvangen (als nulmeting), als tijdens het project (jaarlijks), om een inschatting te maken van de resterende populatie katten (als maat voor effectiviteit van het wegvangen). De laatste monitoring met cameravallen vond plaats in december 2024 en het actief vangen met de inloophooien is gestopt per september 2024 wegens uitputting van de financiële middelen.

Gevangen katten werden direct met de eerstvolgende boot naar de kattenopvang Bastet gebracht aan vaste wal, waar ze werden gemeten, ontwormd, gechipt en gesteriliseerd. Afhankelijk van de gesteldheid (gezondheid, leeftijd) werden de katten elders herplaatst of in de kattenren gehouden. Sinds de start van het project zijn er 78 verwilderde katten van Schiermonnikoog weggevangen; 39 katers, 34 poezen (van 5 is het geslacht onbekend). In totaal zijn er 11 kittens gevangen (in deze 78 meegenomen). Van de 78 katten zijn 2 katten elders herplaatst. Sterfte van de gevangen katten in de opvang was relatief hoog (22 = 28%), waarschijnlijk veroorzaakt door de combinatie van de hoge infectiegraad met longworm in combinatie met de stress van het vangen/ behandeling (ontwormen, steriliseren en chippen). Sinds het late najaar 2023 werden vooral jonge katten gevangen en veel minder volwassen dieren. Dit impliceert dat de meeste volwassen dieren inmiddels zijn weggevangen en we nu vooral recent geboren dieren wegvangen. Tegelijkertijd duidt dit op het

probleem van de potentieel snelle nieuwe aanwas (in het voorjaar) vanuit een paar resterende dieren; het is dus belangrijk om 'herstel' van de populatie via reproductie voor te zijn.

Het vangen lijkt effectiever in de winterperiode; de katten hebben het dan moeilijker buiten en zijn makkelijker te vangen in de kooien. De vangstsucces werd lager eind voorjaar en in de zomermaanden (juli – augustus), waarschijnlijk door hoger voedselaanbod dan in de winter. Door deze lage vangstsucces, in combinatie met hoge bezoekersaantallen in deze vakantieperiode (en hiermee gepaard gaande verstoring van de kooien), maar ook door een volle kattenopvang, is het vangen in de zomermaanden tijdelijk stil gelegd en de kooien uit het veld gehaald om vanaf september weer te beginnen.

Afgelopen 2,5 jaar is er veel geleerd over de effectiviteit van het wegvangen (combinatie van cameravallen, observaties, plaatsing kooien, beste tijd/seizoen, intensiviteit van vangen etc) en over de bijbehorende moeilijkheden (maatschappelijke gevoeligheid van het thema, ziekte/sterfte katten bij de opvang, en het belang van een goede samenwerking met alle partijen). Er zijn grote stappen gezet, maar we moeten ook constateren dat we er nog niet helemaal zijn. Zo is duidelijk dat, als we het eiland helemaal zwervkatten vrij willen krijgen en houden (en dat lijkt gezien de reeds geleverde inspanningen cruciaal), nog extra inspanningen nodig zijn. Op grond van onze ervaringen van afgelopen 2,5 jaar doen we daarvoor de volgende aanbevelingen:

- Detecteren en verwijderen van katten lijkt succesvoller in de koudere (winter) maanden dan in de zomer maanden. Om aangroei van de populatie vanuit de resterende katten te voorkomen (meeste kittens worden geboren eind voorjaar/zomer) is het dus raadzaam om de inspanningen te concentreren in deze wintermaanden.
- Structurele monitoring van de kattenpopulatie met cameravallen is belangrijk om het succes en effectiviteit van ingrijpen te bepalen. Echter, vanwege de benodigde tijd voor de analyse van camerabeelden treedt vertraging op tussen de waarnemingen en het mogelijke moment van ingrijpen (bijv. plaatsen van vangkooien). Deze 'vertraging' voor ingrijpen kan ingekort worden als er met een andere techniek wordt gewerkt. In plaats van reguliere cameravallen, kunnen cameravallen met een directe verzend functie (dmv een simkaart) ingezet worden. Op deze manier kunnen vangers meteen op hun telefoon waar welke kat is gezien. Omdat men op de foto's van cameravallen verschillende individuen kan onderscheiden, blijft dit een belangrijke methode.
- Om op korte termijn een efficiënte, directe monitorings methode te gebruiken, kunnen drones ingezet worden. Drones uitgerust met warmtecamera's kunnen sneller individuele dieren (katten) in het veld detecteren waarna er direct gehandeld kan worden (bijv. plaatsen

drop trap of anders). Deze methode lijkt erg efficiënt (qua inzet van manuren en mogelijk vangsucces) en wordt dus aanbevolen voor een vervolg project.

- Naast drop traps is het ook belangrijk te blijven vangen met inloopkooien. Methodes zoals drop traps (en bijv. pootklemmen) worden gericht gebruikt bij het zien van een kat. Omdat deze methodes niet zichtbaar zijn, hoeft de kat niet actief op de methode te reageren of nieuwsgierig te zijn. Daarom werkt het voornamelijk als we weten waar een kat loopt. Daarnaast is er mankracht voor nodig om deze traps te bedienen. Inloopkooien werken op de nieuwsgierigheid van de kat en kan een goede methode zijn voor structureel vangen op de lange termijn. Hier is wel meer mankracht voor nodig. Mogelijk kan er nog ander lokaas gebruikt worden dan wat we tot nu toe gebruikten. Ook kunnen kooien als doorloopkooien ingezet worden (dit is nog niet eerder gedaan, maar dan zijn beide kanten van de kooien open en wordt de kooi geplaatst in de route van katten).
- Het is belangrijk dat nieuwe instroom van katten uit het dorp (en door bezoekende recreanten) beperkt blijft. Dit belangrijke punt heeft tot nog toe erg weinig aandacht/uitvoering gekregen. Voor een vervolg zal meer ingezet moeten worden op i) sterilisatie en chippen van gehouden katten in het dorp (chipplicht van katten is reeds aangenomen en zal worden uitgerold in 2026), en ii) op goede actieve voorlichting van zowel de dorpsbewoners als bezoekers van het eiland wat betreft gehouden katten. Hier zien we een belangrijke rol weggelegd voor vooral de gemeente, maar ook het Nationale Park en Natuurmonumenten.

1. Achtergrond – Nationaal Park Schiermonnikoog

Op Schiermonnikoog komen veel zeldzame en kwetsbare planten en dieren voor, die gevoelig zijn voor verstoring door verwilderde katten. Predatie door verwilderde katten is met name een probleem voor veldmuizen, vogels en konijnen. In navolging van ervaringen op Texel is besloten om op Schiermonnikoog een project te starten om verwilderde katten weg te vangen. Met als doel: geen zwervkatten op Schiermonnikoog. Gekozen is voor de TNRC methode, wat staat voor Trap (vangen), Neuter (castreren), Relocate/ Return (herplaatsen), en Care (structureel monitoren). Katten worden met inloophokken gevangen en afgevoerd worden naar een kattenopvang op het vaste land. Vervolgens wordt, indien herplaatsbaar, een nieuwe woonplek voor hen gezocht op een boerderij.

2. Communicatie (Chipactie) voorafgaand aan het wegvangen – NP / Stichting Zwervkatten Nederland

Voorafgaand aan de vangactie is aan de bewoners van het eiland een aanbod gedaan om hun kat te neutraliseren en te chippen. De boodschap luidde:

“Op Schiermonnikoog lopen verwilderde katten. De verwilderde kat is eigenlijk een onnatuurlijke jager op Schiermonnikoog en heeft geen prettig leven. Geïnspireerd door een succesvolle aanpak op Texel wil Nationaal Park Schiermonnikoog in samenwerking met Stichting Zwervkatten Nederland de verwilderde katten vangen. Dit om predatie te voorkomen maar ook om kattenleed tegen te gaan. Voordat er een vangactie begint, bieden Nationaal Park Schiermonnikoog en Stichting Zwervkatten Nederland aan om je huiskat te laten chippen. We willen uiteraard niet per ongeluk jouw huiskat meenemen naar de vaste wal! Daarom bieden wij alle kattenbezitters op het eiland aan hun kat kosteloos te laten chippen. Zo ontstaan er geen misverstanden tijdens de vangactie. Ook een halsband met een belletje maakt je kat herkenbaar als huiskat. We bieden je bovendien de gelegenheid om je kat kosteloos te laten steriliseren of castreren. Zo voorkom je ongewenste nestjes en gaan de katten minder op avontuur. Houd je kat tijdens het broedseizoen en ‘s nachts zoveel mogelijk binnen: “Kuikens in het land, poes in de mand!”. “

Op 31 januari en 1 februari 2022 werd gestart met de uitvoering van de chipactie, waarna het wegvangen van de zwervkatten met inloophokken startte per 10 februari.

3. **Wegvangen: TNRC - Trap, Neuter, Relocatie, Care**

Op 10 februari 2022 werd gestart met het wegvangen van de zwervkatten van Schiermonnikoog. Het wegvangen gebeurde met inlooptkooien vanuit het Nationaal Park Schiermonnikoog en Stichting Zwervkatten Nederland. De geplaatste kooien (tussen de 15 en 30 over het gehele eiland) werden bijna dagelijks gecheckt, geschoond en van vers voer voorzien om effectief te zijn. Ook werden ze regelmatig verplaatst naar locaties waar verse kattenkeutels zijn of katten te zien zijn op de cameravallen.

Gevangen verwilderde katten werden gecheckt op aanwezigheid van een chip en dezelfde dag in transportkooien op transport gezet op de boot naar Lauwersoog, en vandaaruit vervoerd naar de kattenopvang Bastet in Munnekeziel. Daar werd de gezondheid van de gevangen dieren gecheckt en de dieren gechipt en geneutraliseerd. Wanneer ze onder narcose waren werden er ook foto's gemaakt, zodat de gevangen katten vergeleken konden worden met de katten die nog te zien waren op de cameravallen.

4. **Monitoring**

Om inzicht te krijgen in hoe de populatie van verwilderde katten over het eiland is verdeeld en reageerde op het wegvangen voerde de RUG een structurele monitoring uitgevoerd met behulp van cameravallen op vaste locaties (ca. 60 locaties) verspreid over het gehele eiland. Deze monitoring startte al in 2021, voorafgaand aan het wegvangen, dus als een 'nulmeting'. Deze monitoring is vervolgens herhaald in 2022, 2023 en 2024 om het effect van het wegvangen te bepalen. Elk jaar vond de monitoring plaats in 4 sessies tussen juli tot december (15 locaties per sessie) verspreid over het gehele eiland (met uitzondering van een zone rondom het dorp om de kans op huiskatten te verminderen). De cameravallen maakten foto's van elk dier dat langs de camera kwam. Dit resulteerde in veel foto's van katten, die individueel herkend kunnen worden aan hun vachtkleur en patroon (**Fig. 1**).

Op basis van ons vooronderzoek met wildcamera's in 2021 (de nulmeting) werd de populatie verwilderde katten geschat op zo'n 50 individuen en werden de beste vang-locaties bepaald voor het plaatsen van de inlooptkooien. Het monitoren van de kattenpopulatie met behulp van deze cameraval studie is elk jaar herhaald met dezelfde sessies op dezelfde locaties. Door de RUG is

ONGEVANGEN KATTEN

Loc. 21 //

Loc. 16,07,26,01,30,27 //

Loc. 72 // Loc16,01

Loc. 66 //

Loc. 58,65,67,71,62 //

Loc. 01,13,16 //

Loc. 02,15,18,24 //

Loc. 01 //

Loc. 01,08,14,23,25,31 //

Loc. 01,16,18,29,30,21,34 //

Loc. 17,23,22 //

Loc. 18 kittens //

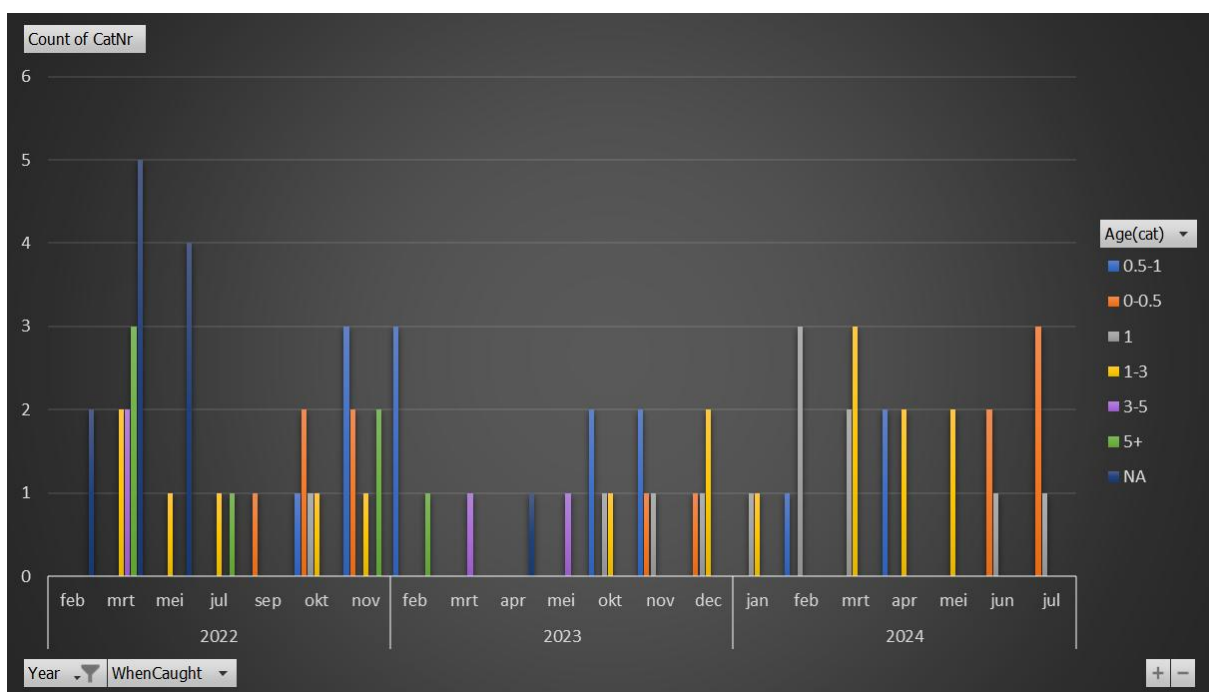
Loc. 17,26,29 // Loc. 06,07,13,16,26,30,27 + kitten

5. Resultaten wegvangen katten

7

stress van het vangen, het wennen aan de opvang, de behandeling van de longworm en de operatie om geneutraliseerd te worden, stierven veel katten. De katten die overleven hebben vaak orgaanschade, waardoor herplaatsing niet mogelijk is (voor het welzijn van de kat, maar ook om te voorkomen dat een nieuwe eigenaar een zieke kat krijgt). Op basis van deze ervaringen stelt de kattenopvang momenteel de neutralisatie operaties uit, om te kijken of katten genoeg kunnen aansterken na het vangen en de longworm behandeling, en niet overlijden.

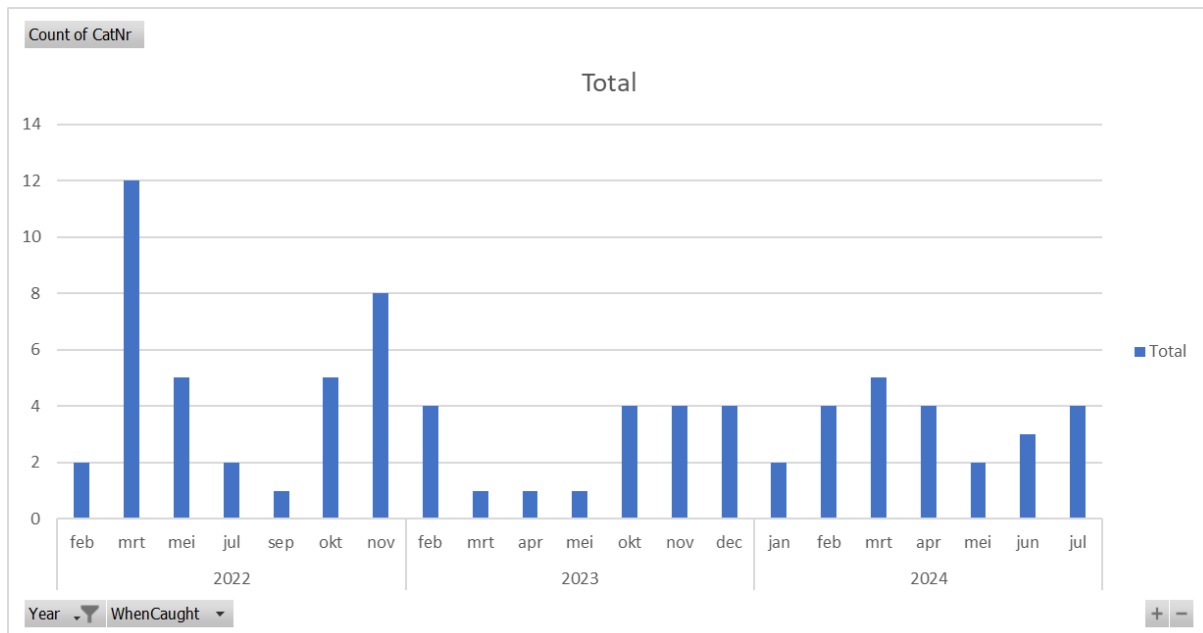
In het eerste jaar (2022) werden nog oudere katten (+5 jaar) gevangen, terwijl sinds het late najaar 2023 vooral jonge katten werden gevangen (**Fig. 2**). Dit impliceert dat we de meeste volwassen dieren inmiddels gevangen hebben en dat we nu bezig zijn met het wegvangen van dieren die recent geboren zijn (sinds de start van de vangactie). Het duidt ook gelijk op het probleem van de potentieel snelle nieuwe aanwas (in het voorjaar) vanuit een paar resterende dieren. Immers, al vanaf een leeftijd van 4 maanden kunnen poezen zwanger zijn en wel tot 4 maal per jaar een nest van 3-6 kittens produceren; nieuwe aanwas kan dus snel gaan.

Figuur 2. Het aantal gevangen katten per maand en jaar, onderverdeeld naar leeftijdscategorie. Oudere (5+, groene kleur) katten werden vooral aan het begin gevangen (2022)

Het vangen in de winterperiode lijkt effectiever dan in de zomermaanden (**Fig. 3**); de katten hebben het dan moeilijker buiten en zijn makkelijker te vangen in de kooien. Kanttekening is wel dat er niet

structureel in de zomermaanden (juli – september) door gevangen is, vanwege hoge bezoekersaantallen, lage bezetting van vangers en staf (vakantie) en een volle kattenopvang. De nieuwe aanwas van katten is ook te zien in de resultaten van de monitoring met cameravallen en het vangsucces door de jaren heen. De monitoring met cameravallen in 2024 laat recent nog 28 individuele verwilderde katten zien.

Figuur 3. Het aantal gevangen katten per maand en jaar. In 2022 werden 35 dieren gevangen, in 2023 was dit aantal 19, en in 2024 24.

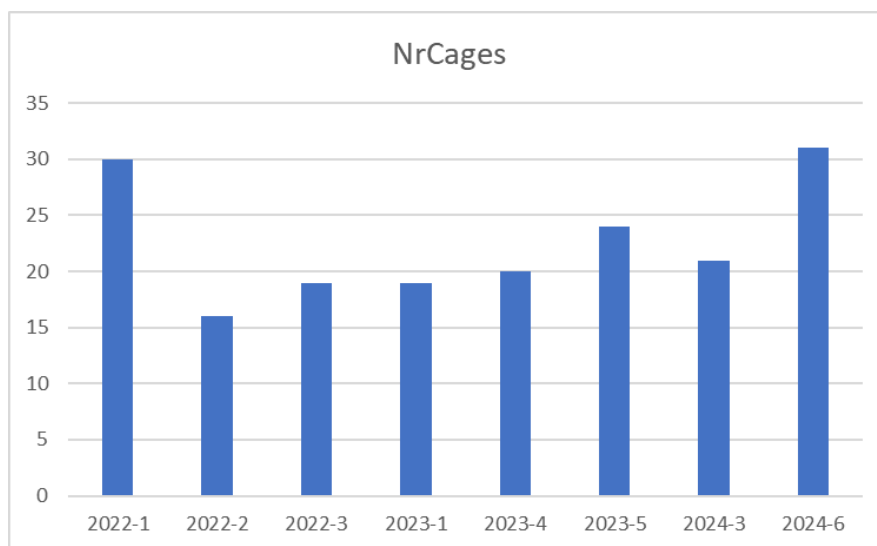
6. Vangsucces

Het vangsucces tot eind mei 2024 is berekend met het aantal kooien dat uitstond voor een aantal nachten per periode en het aantal katten dat gevangen is in deze periode. De periodes zijn te vinden in **Tabel 1** (een periode is ca. 6 – 8 weken). **Figuur 4** laat het aantal kooien zien dat uitstond per periode (range: 16 – 31; gemiddeld ca. 20 kooien per periode). **Figuur 5** laat het aantal gevangen katten per periode zien (range: 2 – 14 katten). **Figuur 6** laat het aantal katten per vangnacht zien, met dus gemiddeld 20 kooien. Per nacht met 20 kooien wordt gemiddeld ca. 0,1 kat gevangen, omgerekend ook wel per 10 nachten met 20 kooien 1 kat. Dit vangsucces is door de jaren heen niet sterk afgenomen, terwijl dit wel de verwachting was (door het wegvangen van katten zou het vangsucces duidelijker af moeten nemen: het zou moeilijker moeten worden de laatste katten te vangen). Dit impliceert dat met deze vangmethode niet alle verwilderde katten gevangen worden;

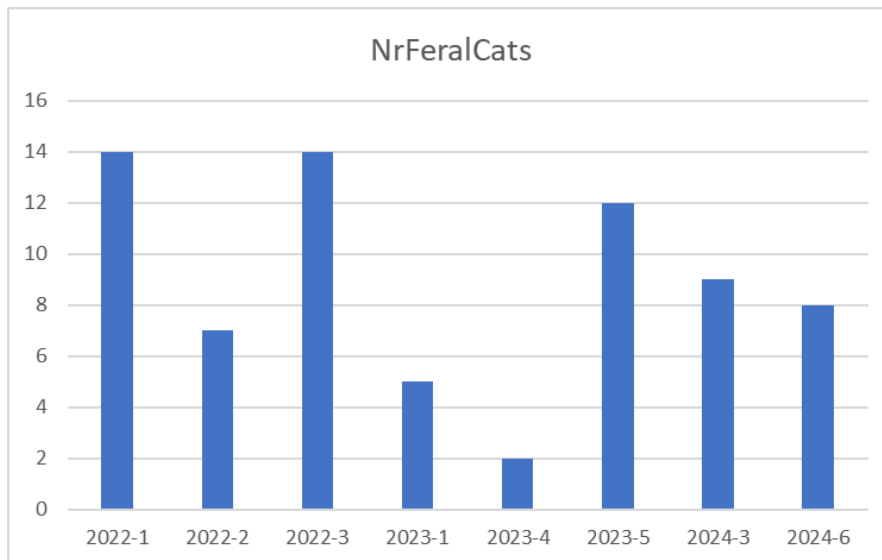
mogelijk omdat er snel nieuwe aanwas is (vanwege de snelle voortplanting, mogelijk vanuit nieuwe instroom vanuit het dorp, of via eerder ontsnapte katten (bijv. staart tussen de klep gekregen) die niet meer te vangen zijn).

Tabel 1. De vangperiodes per jaar, weergegeven met start- en einddatum.

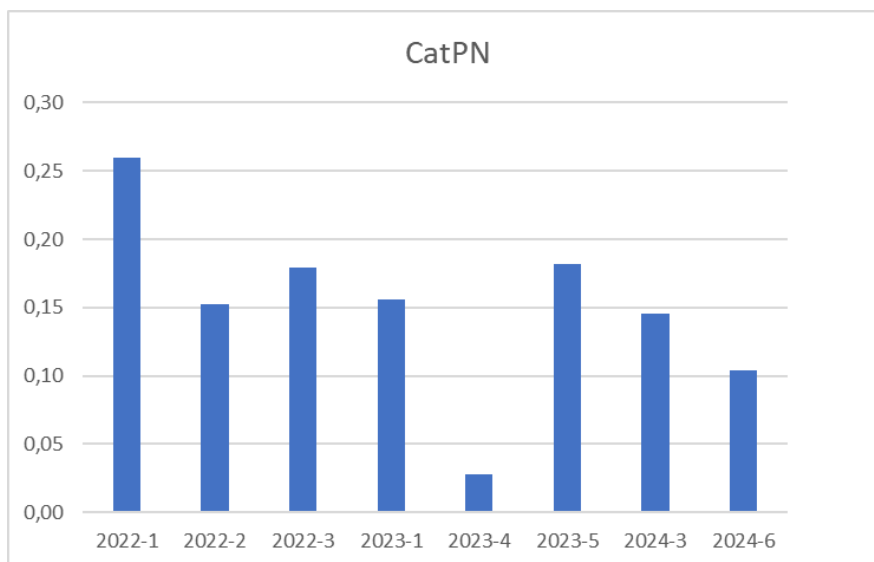
YearPeriod	StartDate	EndDate
2022-1	28-2-2022	23-4-2022
2022-2	19-5-2022	4-7-2022
2022-3	5-10-2022	22-12-2022
2023-1	6-2-2023	10-3-2023
2023-4	18-4-2023	30-6-2023
2023-5	16-10-2023	21-12-2023
2024-3	8-1-2024	10-3-2024
2024-6	10-3-2024	26-5-2024

Figuur 4. Het aantal vangkooien dat uitstond per periode.

Figuur 5. Het aantal gevangen katten per periode (met een gemiddelde van 20 vangkooien) (zie tabel 1 voor definitie periodes).

Figuur 6. Het aantal gevangen katten per nacht per periode (met een gemiddelde van 20 vangkooien)

7. Aanbevelingen

Afgelopen 2,5 jaar is er veel geleerd over de effectiviteit van het wegvangen (combinatie van cameravallen, observaties, plaatsing kooien, beste tijd/seizoen, intensiviteit van vangen etc) en over de bijbehorende moeilijkheden (maatschappelijke gevoeligheid van het thema, sterfte/ziekten van de verwilderde katten bij de opvang, en het belang van een goede samenwerking met alle partijen). Er zijn grote stappen gezet, maar we moeten ook constateren dat we er nog niet helemaal zijn. Zo is duidelijk dat, als we het eiland helemaal zwervkatten vrij willen krijgen en houden (en dat lijkt gezien de reeds geleverde inspanningen cruciaal), nog extra inspanningen nodig zijn. Op grond van onze ervaringen van afgelopen 2,5 jaar doen we daarvoor de volgende aanbevelingen:

- Detecteren en verwijderen van katten lijkt meer succesvol in de koudere (winter) maanden dan in de zomer. Om aangroei van de populatie vanuit de resterende katten te voorkomen (meeste kittens worden geboren eind voorjaar/zomer) is het dus raadzaam om de inspanningen te concentreren in deze wintermaanden.
- Structurele monitoring van de kattenpopulatie met cameravallen is belangrijk om het succes en effectiviteit van ingrijpen te bepalen. Echter, vanwege de benodigde tijd voor de analyse van camerabeelden treedt vertraging op tussen de waarnemingen en het mogelijke moment van ingrijpen (bijv. plaatsen van vangkooien). Deze 'vertraging' voor ingrijpen kan ingekort worden als er met een andere techniek wordt gewerkt. Drones uitgerust met warmtecamera's kunnen sneller individuele dieren (katten) in het veld detecteren waarna er direct gehandeld kan worden (bijv. plaatsen drop trap of anders). Deze methode lijkt efficiënter (qua inzet van manuren en mogelijk vangsucces) dan de door onze gevolgde combinatie van cameravallen en inloopkooien en wordt dus aanbevolen voor een vervolg project.
- Het is belangrijk dat nieuwe instroom van katten uit het dorp (en door bezoekende recreanten) beperkt blijft. Dit belangrijke punt heeft tot nog toe weinig aandacht/uitvoering gekregen. Voor een vervolg zal meer ingezet moeten worden op:
 - o i) sterilisatie en chippen van gehouden katten in het dorp (chipplicht van katten is reeds aangenomen en zal worden uitgerold in 2026). Continueren aanbod bewoners voor gratis sterilisatie/castratie en chippen: 1 x per jaar aanbieden met dierenarts óp het eiland.
 - o ii) op goede actieve voorlichting van zowel de dorpsbewoners als bezoekers van het eiland wat betreft gehouden katten. Campagne bewustwording: hoe om te gaan met een huiskat in kwetsbaar natuurgebied van NP Schiermonnikoog (katten 's

nachts binnenhouden, alléén tijdens broedseizoen), en waaróm het belangrijk is dat iedereen zich hier voor inzet/zich aan de 'regels' houdt. Campagne voor eilanders + vakantiegangers met eigen huisje die hun kat mee naar het eiland nemen. Op andere eilanden speelt hetzelfde probleem: samen optrekken in deze campagne. Hier zien we een belangrijke rol weggelegd voor vooral de gemeente, maar ook het Nationale Park en Natuurmonumenten.